

СА „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

Факултет „Финанси“

Катедра „Застраховане и социално дело“

Докторант: Люба Мартинова Митева

Докт.№ d020218165

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на научната и образователна степен „доктор“
(по икономика) докторска програма „Финанси, парично обръщение,
кредит и застраховка (застраховане и социално дело)“

на тема:

**„ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНСКИ
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЛЕЧЕБНИТЕ
ЗАВЕДЕНИЯ В УСЛОВИЯ НА ПАНДЕМИЯ ОТ
COVID-19 (ПО ПРИМЕРА НА МБАЛ „СЪРЦЕ И
МОЗЪК“ ЕАД – ПЛЕВЕН)“**

Научни ръководители:

Доц. д-р Николай Нинов – СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, Р България

Prof. Ryszard Pukala, PhD – The Bronislaw Markiewicz State Higher School
of Technology and Economics, Jarosław, Poland

Свищов

2023

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита на заседание на Катедрения съвет на катедра „Застраховане и социално дело“ при Факултет „Финанси“ на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов.

Данни за дисертационния труд:

Брой страници – 240

Брой фигури – 69

Брой таблици – 24

Брой литературни източници – 78

Брой публикации на дисертанта – 3

Защитата ще се проведе на 07.09.2023 г. /четвъртък/ от 14:00 ч. в Заседателна зала на „Ректорат“ на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

Материалите по защитата са на разположение в Отдел „Докторантура и академично развитие“ при СА „Д. А. Ценов“ - Свищов.

СЪДЪРЖАНИЕ НА АВТОРЕФЕРАТА

I. Обща характеристика на дисертационния труд	5
1. Актуалност на темата.....	5
2. Обект и предмет на изследването	8
3. Изследователска теза	8
4. Цел на дисертационния труд	9
5. Задачи, методика и ограничения на изследването.....	9
6. Обхват на изследването	11
7. Апробация на дисертационния труд.....	11
8. Приложимост на резултатите от изследването.....	11
II. Структура и съдържание на дисертационния труд	13
III. Кратко изложение на съдържанието и резултатите от изследването.....	16
Глава първа. РЕЛАЦИЯТА ЛЕЧЕБНО ЗАВЕДЕНИЕ-РИСК МЕНИДЖМЪНТ-ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19.....	16.
Глава втора. ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЛЕЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ В Р БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯ НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19	21
Глава трета. ДИАГНОСТИЧЕН АНАЛИЗ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА И УПРАВЛЕНИЕТО НА ДЕЙНОСТТА НА МБАЛ „СЪРЦЕ И МОЗЪК“ ЕАД – ПЛЕВЕН В ПЕРИОДА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19.....	Error! Bookmark not defined.
Заключение.....	34
IV. Насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията	39
V. Справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд.....	39
VI. Списък с публикациите на докторанта.....	41

VII. Справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за приложение на Закона за развитие на академичния състав в Република България	41
VIII. Декларация за оригиналност на дисертационния труд.....	42

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на темата

Пандемията от COVID-19 е най-добрата илюстрация за способността на едно до известна степен изненадващо и на пръв поглед незначително събитие, в отдалечена част на света, да окаже огромно въздействие върху социалния и икономическия живот повсеместно, превръщайки се в безпрецедентна световна криза. Здравният характер на тази криза, логично се превърна в най-осезаем неин белег, оказвайки критичен натиск върху националните здравни системи. Изненадващо събитие от типа на COVID-19 може да се характеризира в три измерения: сложност на неговия източник, скорост на разпространението му и непредсказуемост на мащаба и въздействието му. Именно последното измерение – мащаба и въздействието на пандемията, станаха причина за сериозните трудности, с които се сблъскаха националните здравни системи. Тези трудности са предизвикани от осъществяването на практика на целия набор от рискове, които могат да бъдат заплаха за здравната система – безопасността за живота и здравето на пациентите и здравните специалисти; прекъсването на каналите за доставки на лекарства, техника, консумативи и дори лични предпазни средства; затрудненото финансиране; кадровата обезпеченост и загубата на човешки ресурси; липсата на мотивация и породените етични проблеми, и т.н.

Имено в опит за противодействие и минимизиране на щетите от пандемичните рискове, мениджмънта на всяка здравна организация, прибегна към апробиран в практиката работещ инструментариум, отчел висока добавена стойност за нея, какъвто е управлението на риска в здравната организация. Използвайки управлението на риска, здравните организации проактивно и систематично защитават безопасността на пациентите и персонала, както и активите на организацията, пазарния дял,

акредитацията, нивата на възстановяване на разходите, стойността на марката и репутацията в обществото. Пандемията от COVID-19 потвърди по безспорен начин ролята и важността от разработването и внедряването на планове за управление на рисковете, в това число и пандемични, в рамките на здравните организации. Базирайки се на прилагането на всички основни принципи на управлението на риска, лечебните заведения имаха шанс да докажат, че могат да се справят с пандемията от COVID-19, свеждайки до минимум трайните негативни последици за себе си. За онези здравни организации, които разполагаха с добре работеща програма за управление на риска, изготвена от риск мениджмънта, това се оказа рутинна дейност, тъй като корпоративното им съзнание, вече беше насочено към управлението на риска, но за онези, които нямаха такива или подценяваха и формализираха до голяма степен приложението им, пандемията се превърна в реална криза.

Поради динамичния и многостранен характер на управлението на риска в здравеопазването, ролята му непрекъснато се развива, а значението – нараства. Именно динамиката, честотата и тежестта на настъпващите промени, налагат мениджмънта на здравните организации да наблюдават непрекъснато променящия се пейзаж на континуума на риска в здравеопазването, което прави задачата на същия, още по-сложна и отговорна.

Проблематиката на управлението на риска в здравеопазването е предмет на национално и европейско и международно обсъждане, съответно законодателство и регулации. Последните имат за цел разписването на ясни правила и препоръки, относно управлението на риска в здравеопазването и в частност в здравната организация. В съществуващите европейски директиви и регламенти, се разглеждат въпросите, касаещи предоставянето на здравните услуги в широк диапазон – от тяхното качество до тяхната дигитализация.

Не по-малък интерес предизвика в научната общност у нас и по света, проблематиката свързана с организационно-управленските предизвикателства пред лечебните заведения в условия на пандемия от COVID-19 и възникналата в тази връзка, необходимост от прилагането на управление на риска в здравеопазването и здравната организация. Пандемичното влияние в различни му аспекти, касаещо националните здравни система е предмет на изследване и анализ на голям брой научни изследвания. Сред българските автори с разработки, попадащи в този актуален със значението си тематичен обсег се открояват имената на П. Салчев, Т. Веков, П. Димитров, Ц. Воденичаров, З. Петрова, К. Цанкова, Г. Димитров. Не по-малко внимание заслужават и фундаменталните научни трудове на М. Попов, Е. Делчева и С. Гладилов посветени на здравната политика; здравната система; начините, моделите и източниците за финансиране в здравеопазването; управлението на здравната организация; икономическите и организационно-управленските аспекти на дейността на болницата; въпросите управлението на човешките ресурси и на заплащането на персонала в здравеопазването и т.н. Незначителна част от чуждестранните автори, които имат съществен принос с разработките си по темата с влиянието на COVID-19, върху здравеопазването, здравните системи и лечебните заведения са E. Weimann, P. Weimann, A. Capocchi, P. Orlandini, S. Amelio, J. Braithwaite, S. Tabish, R. Busse, D. Moskowitz, C. Barbet-Rambaud, R. Porta, R. Gaggero. Прави впечатление, че все още съществува известна празнота по отношение на научни изследвания, търсещи директните и индиректните връзки между разработването и прилагането на програма за управление на риска в болницата и резултатите от дейността на същото по време на пандемията от COVID-19, в това число и по отношение на механизмите за справяне с новопоявилите се рискове, безопасността на пациентите и персонала, непрекъсваемостта на работния процес, положителното финансово представяне и много други.

2. Обект и предмет на изследването

Обект на дисертационният труд е частната Многопрофилна болница за активно лечение „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, като част от действащата национална система от лечебни заведения за болнична медицинска помощ в Р България.

Предмет на изследването са организационно-управленските предизвикателства пред лечебните заведения в страната, в условията на пандемия от COVID-19 и необходимостта от прилагане на програма за управление на риска (по примера на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен).

3. Изследователска теза

Тезата на дисертационния труд, е че пандемията от COVID-19 провокира мениджмънта на лечебните заведения за болнична медицинска помощ у нас, в посока – преосмисляне на стратегиите на лечебните заведения и по-конкретно на програмите за управление на риска, залегнали в основата на риск мениджмънта им. Имплементирането на тези програми се явява ключов управленски инструмент и апробиран в практиката способ за противодействие на всяка здравна организация (в конкретния случай – МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен), която е изложена на безпрецедентен натиск от риск с подобни пандемични мащаби. Само проактивното и системно прилагане на програмите за управление на риска в лечебното заведение биха могли да резултират позитивно при гарантиране безопасността, живота и здравето на пациентите и персонала, както и активите на организацията, пазарния дял, акредитацията, нивата на възстановяване на разходите, стойността на марката и репутацията в обществото.

4. Цел на дисертационния труд

Целта на изследването е да се докаже необходимостта от силна програма за управление на риска. Спазването на разписаните в нея стъпки по идентифициране, наблюдение, оценка и превенция срещу съществуващите рискове за дейността на лечебното заведение, и стриктното изпълнение на набелязаните действия, биха могли да трансформират всяка заплаха за здравната организация в позитив и да генерират добавена стойност за нея.

5. Задачи, методика и ограничения на изследването

Постигането на дефинираната по този начин цел на разработката, предполага в рамките на същата да бъде извършено необходимото:

- извеждане на релацията лечебно заведение-риск мениджмънт-пандемия от COVID-19;
- изтъкване на организационно-управленски предизвикателства пред лечебните заведения в Р България в условия на пандемия от COVID-19;
- провеждане на диагностичен анализ на организацията и управлението на дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в периода на пандемията от COVID-19.

Очертаните по-горе в текста обект, предмет, теза и цел на научното изследване, поставят за изпълнение набор от **задачи**, при следната логическа последователност:

- извеждане на ключовите характеристики, място и значение на болницата в съвременните здравни системи;
- представяне на концепцията за риск мениджмънт на лечебно заведение в контекста на новите проекции на общественото здраве;

- обосноваване на приложението на риск мениджмънта в условията на пандемия от COVID-19;
- дискутиране на състоянието на болничната медицинска помощ у нас;
- очертаване на основните предизвикателства пред болничната медицинска помощ в България по време на пандемия от COVID-19;
- анализиране на резултатите от дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в условията на пандемия от COVID-19;
- описание на ключовите насоки на политиката за управление на риска от COVID-19 в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен;
- посочване на стъпките за изпълнение на Програмата за овладяване на рисковете и възможностите на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен по време на пандемията от COVID-19;
- провеждане на анкетно проучване относно отражението на COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен.

Написването на дисертацията е съобразено с научните разработки на редица наши и чуждестранни автори-изследователи, посветени на организационно-управленски предизвикателства пред лечебните заведения в условия на пандемия от COVID-19 у нас, с публикуваната официална статистическа информация и нормативна база, актуална към 03.05.2023 г.

В процеса на изследването е използван следният набор от **научноизследователски методи**: социологически метод и по-конкретно анкетен метод; сравнителен метод; документен метод; метод на анализ и синтез; метод на експертните оценки; метод на наблюдението; метод на моделирането; статистически методи. Изводите и препоръките, послужили като база на формулираните предложения, са базирани на актуални наблюдения върху практиката на здравната система в България.

6. Обхват на изследването

Обхватът на изследването е **ограничен** в няколко посоки:

- лечебните заведения в област Плевен и по-конкретно две от тях МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен и УМБАЛ „Д-р Георги Странски“ – Плевен, лидерите съответно между частните и публичните лечебни за болнична медицинска помощ на територията на областта;
- не са взети под внимание, действащите програми за управление на риска в други болници, които използват съответно алтернативни методи за идентифициране и оценка на риска, за да се направи съпоставка между тях и евентуално да се посочи, коя от тях е дава по-добри резултати;
- респондентите на проведената анкета за проучване на отражението на COVID-19 върху дейността на болницата са само от МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, т.к. се цели проучване на нагласите и мнението на персонала, а не се цели мащабно проучване на здравния персонал на ЛЗБМП в областта или в страната, каквото би могло да се проведе.

7. Аprobация на дисертационния труд

Дисертационният труд е обсъден на заседания на катедра „Застраховане и социално дело“. Част от постигнатите изследователски резултати са представени на научни форуми и са публикувани в специализирани научни издания.

8. Приложимост на резултатите от изследването

Разработените в дисертационния труд теоретични доводи и изведените емпирични резултати са основа както за обогатяване полето на науката, така и следва да са от максимална полза за практиката и по-

специално за мениджмънта на болничните заведения. Подхождаме с разбирането, че разглежданата материя и дискутираните в рамките на ограниченото по обхват изследване, не могат да претендират за изчерпателност, но се надяваме въз основа на достигнатите изводи да се инициират решения. Тук е мястото да подчертаем дебело един особено важен, но не и за подценяване момент, а именно, че изненадващи събития със сходни характеристики (сложна етиология, бързо разпространение, непредсказуем мащаб) вероятно ще продължат да се случват в бъдеще и ще останат относително непредсказуеми – причина поради която, здравните организации трябва да се подготвят за следващите предизвикателства.

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд се състои от заглавна страница; съдържание – 2 страници; списък на използваните съкращения – 2 страници; увод – 8 страници; основен текст (три глави) – 193 страници; заключение – 4 страници; списък с използвана и цитирана литература – 7 страници (78 източника); списък с публикации на автора по темата – 1 страница; приложения – 19 страници и Декларация за достоверност и оригиналност на дисертационния труд – 1 страница. Оформени са 69 фигури и 24 таблици. Изследването е в общ обем 240 страници и има следната структура:

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

УВОД

ГЛАВА ПЪРВА. РЕЛАЦИЯТА ЛЕЧЕБНО ЗАВЕДЕНИЕ-РИСК МЕНИДЖМЪНТ-ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19

1.1. *Характеристики, място и значение на болницата в съвременните здравни системи*

1.2. *Концепцията за риск мениджмънт на лечебно заведение в контекста на новите проекции на общественото здраве*

1.2.1. Дефиниране и характеристика на управлението на риска като управленска концепция

1.2.2. Еволюция на управлението на риска в здравните предприятия (ERM)

1.2.3. Методи и техники за оценка на риска

1.2.4. Създаване, изпълнение и мониторинг на план за управление на риска в лечебното заведение

1.3. Приложение на Риск мениджмънта в условията на пандемия от COVID-19

1.3.1. Обща рамка на организационните изисквания за предоставяне на качествено медицинско обслужване в лечебно заведение

1.3.2. Практически решения при Управление на риска в лечебните заведения по време на пандемията от COVID-19

Изводи към глава първа

ГЛАВА ВТОРА. ОРГАНИЗАЦИОННО-УПРАВЛЕНСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЛЕЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ В Р БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯ НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19

2.1. Състояние на болничната медицинска помощ у нас

2.2. Основни предизвикателства пред болничната медицинска помощ в България по време на пандемия от COVID-19

2.2.1. Плащания на НЗОК към договорните партньори въз основа на нормативните решения

2.3. Резултати от дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в условията на пандемия от COVID-19

Изводи към глава втора

ГЛАВА ТРЕТА. ДИАГНОСТИЧЕН АНАЛИЗ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА И УПРАВЛЕНИЕТО НА ДЕЙНОСТТА НА МБАЛ „СЪРЦЕ И МОЗЪК“ ЕАД – ПЛЕВЕН В ПЕРИОДА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19

3.1. Ключови насоки на политиката за управление на риска от COVID-19 в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД - Плевен

3.1.1. Отражение на пандемията от COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД - Плевен

3.2. Стъпки за изпълнение на Програма за овладяване на рисковете и възможностите на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен по време на пандемията от COVID-19

3.2.1. Документация по оценяване на риска и възможностите

3.2.2. Насоки за бъдещо развитие на „Програмата за овладяване на рисковете и възможностите“ на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен

3.3. Анкетно проучване относно отражението на COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД - Плевен

3.3.1. Обща информация и параметри на проведеното анкетното проучване

3.3.2. Анализ на отговорите на анкетното проучване

3.3.3. Обобщени изводи от проведената анкета

Изводи към глава трета

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНА И ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

ПУБЛИКАЦИИ НА АВТОРА ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

ПРИЛОЖЕНИЯ

ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ДОСТОВЕРНОСТ И ОРИГИНАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО И РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

Уводната част на дисертационния труд съдържа обосновка на актуалността и значимостта на темата. В нея са дефинирани обектът и предметът на изследването и е формулирана изследователската теза. Поставени са основната цел и конкретните изследователски задачи. Представени са обхватът и методологията на изследването.

Глава първа. Релацията лечебно заведение – риск мениджмънт – пандемия от COVID-19

Първа глава на дисертационното изследване е в общ обем 60 страници и се състои от три параграфа. Изложението в нея, представлява авторов опит за интерпретация на характеристиките, мястото и значението на болницата в съвременните здравни системи; концепцията за риск мениджмънт на лечебно заведение в контекста на новите проекции на общественото здраве и приложението на Риск мениджмънта в условията на пандемия от COVID-19.

Първият параграф е наименуван „Характеристики, място и значение на болницата в съвременните здравни системи“. Същият е в обем от 17 страници и е разработен в изпълнение на първата поставена конкретна изследователска задача.

Вторият параграф на глава първа носи заглавието „Концепцията за риск мениджмънт на лечебно заведение в контекста на новите проекции на общественото здраве“. Той е в общ обем 27 страници и е разработен в 4 подпараграфа, в изпълнение на втората поставена конкретна изследователска задача.

Първият подпараграф е озаглавен „Дефиниране и характеристика на управлението на риска като управленска концепция“. В рамките му се дава

отговор на въпроса „Какво е управление на риска в здравеопазването?“, изтъкват се особеностите на риск мениджмънта в болниците, разглеждани като негови характеристики и се посочват целите на управлението на риска в здравеопазването.

Вторият подпараграф със заглавие „Еволюция на управлението на риска в здравните предприятия (ERM)“ представя ролята на управлението на риска в цялата организация, болниците по-конкретно възприетия холистичен подход, наречен Enterprise Risk Management (Управление на риска в предприятието) и покриваните от него осем рискови области: Оперативна /Безопасност на пациентите/ Стратегическа/ Финансова/ Човешка/ Регулаторна/ Технологична/ Опасности. Разглежда се процесът по анализиране на риска. Подчертава се фактът, че потребителите и приложните системи се възползват от интегрираното управление на риска, защото то осигурява точни, проверими и последователни данни. Добре управляваният процес на интегрирано управление на риска има добавена стойност за здравното заведение.

Третият подпараграф с наименование „Методи и техники за оценка на риска“ анализира оценката на риска, разглеждайки я като внимателно и детайлизирано изследване на всички аспекти на работата и важна част управленски процес. Прокарва се идеята, че оценката на риска се провежда с цел – установяване на причините предизвикали нараняване, заболяване или вреда, както и да се направи преценка дали фиксираната опасност може да бъде елиминирана, а ако това не може да се случи – какви превантивни мерки следва да бъдат предприети за отстраняване, редуциране и контролиране на риска/рисковете. От първостепенно значение за успешното осъществяване на управлението на риска е при оценката на риска да се спазват две изисквания: това да бъде непрекъснат процес и да се подбере най-подходящия метод за оценка на риска. В оперативен порядък се

представят в резюмиран вид най-често използваните и същевременно най-надеждни методи за оценка на риска, с уговорката, че всеки един от тях притежава специфични характеристики по отношение на набирането, анализирането и същинската оценка на риска.

Четвъртият подпараграф е със заглавие „Създаване, изпълнение и мониторинг на план за управление на риска в лечебното заведение“ и представя създаването на план за управление на риска като жизненоважен процес за благосъстоянието на всяка здравна организация. Анализират се факторите, които оказват влияние на ПУР.

Третият параграф на глава първа е със заглавие „Приложение на Риск мениджмънта в условията на пандемия от COVID-19“ е разработен в две обособени части с общ обем от 13 страници, в изпълнение на третата поставена конкретна изследователска задача.

Първият подпараграф със заглавие „Обща рамка на организационните изисквания за предоставяне на качествено медицинско обслужване в лечебно заведение“ разглежда обезпечаването на качествени и най-вече безопасни медицински услуги в условия на пандемия и плана на Световната здравна организация за основни системи за качество по време на COVID-19.

Вторият подпараграф със заглавие „Практически решения при Управление на риска в лечебните заведения по време на пандемията от COVID-19“ представя алгоритъма за поведение на здравните организации при пандемичен риск и спецификите на отделните негови стъпки (етапи).

В обобщение на изложението в Глава първа, могат да бъдат направени следните **изводи**:

✓ *Следвайки възприетата здравна политика и изпълнявайки приоритетите на националната здравна стратегия, ролята на болниците*

е да допълват и повишават ефективността на много други части на здравната система, осигурявайки непрекъснатата наличност на услуги за остри и сложни състояния. Те са проектирани да концентрират оскъдните ресурси в рамките на добре планирани мрежи за насочване, за да отговорят максимално ефективно на здравните нужди на населението на всяка страна. В този ред на мисли, болниците се явяват ключов елемент от универсалното здравно покритие и имат решаващо значение за постигането на целите за устойчиво развитие.

✓ *Болницата е система с различни компоненти, които са интегрирани с обща цел за постигане на набор от цели. Качественото изпълнение на всички болнични услуги зависи в изключителна степен от успешното сътрудничество и установената координация между различните компоненти в болничната система. При все, че отделните подсистеми на лечебните заведения имат специфични цели за осигуряване най-добрата грижа за пациентите, в своята цялост те са подчинени на визията за съвременните болници като изключително сложни, социални, икономически и научни организации, чиято главна функция е да предоставят всеобхватни здравни услуги.*

✓ *Управлението на риска в здравеопазването включва клинични и административни системи, процеси и доклади, използвани за откриване, наблюдение, оценка, смекчаване и предотвратяване на рискове. Използвайки управлението на риска, здравните организации проактивно и систематично защитават безопасността на пациентите, както и активите на организацията, пазарния дял, акредитацията, нивата на възстановяване на разходите, стойността на марката и репутацията в общността.*

✓ *Риск мениджмънта обхваща процесите по идентифициране на рисковете, избор на стратегии за превенция (за предпазване и избягване от рисковете) и протекция/защита (активни мероприятия по редуциране на*

съществуващите опасности), и разработване на план за действие при възникване на извънредни ситуации, особено в случаи, когато рисковете не подлежат на предотвратяване, тоест не могат бъдат избегнати с познатите конвенционални средства.

✓ Нито теоретиците, нито хората в практиката по управление на риска в здравното заведение се съмняват, че е възможно да съществува болница, в която да не се допускат грешки, в следствие от реализирани се рискове. В крайна сметка в тези организации, работят хора, а не машини. Именно поради тази причина, здравният мениджмънт на лечебните заведения имплементира управлението на риска в операциите на цялата организация с ясна визия да създаде информираност относно риска сред всички служители. Очакваният резултат от това действие е инициране на създаването и развитие на трайни умения и особено култура за предотвратяване на грешки.

✓ В началото на пандемията, липсата на достатъчно информация и продължителния процес на опознаване на инфекцията, нейното неконтролируемо разпространение и екстремното влошаване на ситуацията, не позволиха прилагането на проактивни действия от страна на висшия мениджмънт на националните здравни системи. Вместо това отговорът на същия, бе по-скоро и до известна степен налучкващ и хаотичен, и не на последно място – първично противодействащ, тоест с характера на първична ответна реакция (или по-скоро рефлексия), но при отсъствието на специфичните в подобни ситуации – подобаващи системни отговори. Този факт, логично се превърна в причина, обявяването на пандемията от COVID-19 от една страна да провокира разкриването на съществуващите слабости и дефекти в редица области на здравната система, а от друга – активира мениджмънта на болничните заведения в посока – апробиране на собствените, действащи планове за управление на рисковете.

Глава втора. Организационно-управленски предизвикателства пред лечебните заведения в Р България в условия на пандемия от COVID-19.

Втора глава на дисертационният труд е в общ обем 60 страници и се състои от три параграфа. Изложеното в нея отразява резултатите от анализа на текущото състояние на болничната медицинска помощ у нас и предизвикателствата, пред които е изправена в контекста на пандемията от COVID-19. Представени и анализирани са и резултатите от дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в условията на пандемия от COVID-19.

Първият параграф е със заглавие „Състояние на болничната медицинска помощ у нас“ и е разработен в обем от 24 страници, в изпълнение на четвъртата поставена конкретна изследователска задача. Изложението в него представлява част от разработка на автора, представен във връзка с апробиране на резултатите от изследователската работа, на Петнадесетата докторантска научна сесия, в последствие публикувана в Годишен алманах на научни изследвания на докторанти (Брой XII - 2019 г., Книга 15, с. 325-340, URL: <https://almanahnid.univishtov.bg/title.asp?title=1525>) като статия със заглавие „Критичен анализ на проблемите в болничния сектор“. В нея критично се разглеждат въпросите свързани със законодателната рамка, спецификите и особеностите на лечебните заведения за болнична медицинска помощ в България и силните и слабите страна на лечебните заведения – публична и частна собственост.

Вторият параграф е със заглавие „Основни предизвикателства пред болничната медицинска помощ в България по време на пандемия от COVID-19“ е в обем 20 страници и е в изпълнение на петата поставена конкретна изследователска задача.

Първият подпараграф (и единствен) е наименуван „Плащания на НЗОК към договорните партньори въз основа на нормативните решения“. В него е представен сравнителен анализ на данни, публично оповестени от НЗОК – засягащи делегираните бюджети за БМП у нас; отчетените и платени медицински дейности; относителния дял на стойността на извършените дейности съобразно вида на собствеността на болниците, лечението на COVID-19, включително отчетените към Касата медицински дейности за интензивно лечение и реанимация.

Третият параграф е със заглавие „Резултати от дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в условията на пандемия от COVID-19“ е в обем 13 страници в изпълнение на шестата поставена конкретна изследователска задача. В него се представя анализ на основните показатели от дейността (в това число и финансови) на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, съизмервайки ги с тези на останалите лечебни заведения, функциониращи на територията на област Плевен. Прави се съпоставка между МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД - Плевен и УМБАЛ „Георги Странски“ ЕАД въз основа на балансовите им показатели и показателите от отчета за приходите и разходите.

В обобщение на изложението в Глава втора, могат да бъдат направени следните **изводи**:

✓ *Здравноосигурителната система в България следва да се доизгради върху принципите, залегнали в най-добрите примери от европейската и световната практика в тази сфера, които да бъдат обобщени в цялостната концепция за развитие на здравеопазването. Болничният мениджмънт е сфера на непрекъснати промени в последните 20 години. Промени настъпват в начина на финансиране, появяват се нови изисквания към управлението на болницата, навлизат модерни технологии в отчитането и реализирането на медицинската и административната*

дейност, акцентът се измества върху все по-активната работа по проекти. Все повече са и предизвикателствата, свързани с намирането и задържането на подходящ персонал, запазване на доброто име сред пациентите, задоволяване на нарастващите нужди и изисквания на обществото.

✓ *Едноличен лидер сред лечебни заведения в област Плевен и в частност сред публичните е УМБАЛ „Д-р Георги Странски“ ЕАД, която през разглеждания период получава най-много средства по линия на здравноосигурителни плащания за болнична медицинска помощ (по реда на НРД) – 39 369 191 лв. (за 2019 г.), 41 193 618 лв. (за 2020 г.) и 36 649 528 лв. (за 2021 г.). Най-добър резултат, лечебното заведение отбелязва през 2020 г., след което през 2021 г. отчита най-ниската стойност на получените средства през разглеждания период.*

✓ *Категоричен лидер сред частните лечебни заведения в област Плевен е МБАЛ „Сърце и Мозък“ ЕАД – Плевен. През целият разглеждан период 2019-2021 г. получава най-много средства по линия на здравноосигурителни плащания за болнична медицинска помощ (по реда на НРД) – 18 447 572 лв. (за 2019 г.), 20 555 066 лв. (за 2020 г.) и 31 260 517 лв. (за 2021 г.). Прави впечатление, че във всяка една от анализирани години се отчита нарастване на средствата изплатени по реда на НРД, което ни дава основание да говорим за позитивен тренд по отношение на обема на оказаната болнична медицинска помощ и съответно средствата, постъпващи по тази линия. Устойчивият тренд на нарастване на тези средства, сам по себе си е добър атестат за мениджърския екип на болницата и за амбициите да се превърне във водещо лечебно заведение в областта.*

✓ *Основен конкурент на частната МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен на територията на област Плевен се явява публичната УМБАЛ „Д-р Георги Странски“ ЕАД, което е причина да смятаме, че в близкото*

бъдеще предстои поредно пренареждане на позициите на пазара за здравни услуги на територията на област Плевен, както и че инвестициите направени от частната болница вече имат възвращаемост и дават при това положителен резултат.

✓ *С най-добро покритие на активите с нетни приходи се определя МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, което дружество отчита значение на показателя от 4.69 в началото на изследвания период (2018-2021 г.). По отношение на останалите показатели се прави съпоставка между такива с относително константен характер (амортизациите) и такива с променлив характер (разходите за суровини, материали и външни услуги). Както и разходите за персонал. Тяхната съпоставка с активите потвърждават първоначалния извод за отчетлив негативен ефект на пандемията върху дейността и на двете изследвани дружества – МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен и УМБАЛ „Д-р Георги Странски“ – Плевен.*

Глава трета. Диагностичен анализ на организацията и управлението на дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в периода на пандемията от COVID-19

Трета глава на дисертационният труд е в общ обем 72 страници и в композиционно отношение се състои от три параграфа. Изложението в нея изразява резултатите от проведения диагностичен анализ на организацията и управлението на дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в периода на пандемията от COVID-19 и достигнатите изводи от прилаганата собствена „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“.

Първият параграф е със заглавие „Ключови насоки на политиката за управление на риска от COVID-19 в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“ и включва един единствен подпараграф в обем 8 страници, в изпълнение на седмата поставена конкретна изследователска задача.

Първият подпараграф (и единствен) е „Отражение на пандемията от COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“ и представлява част от разработка на автора, представена под формата на доклад със заглавие: „Предизвикателства пред мениджмънта на лечебните заведения в условия на пандемия от COVID-19 (по примера на Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Сърце и мозък“ – Плевен)“, във връзка с апробиране на резултатите от изследователската работа по време на проведената Международна научно-практическа конференция „Устойчиво развитие и социалноикономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“ (8-9 ноември 2021 г.) (Сборник с доклади, том I, ISBN 978-954-23-2067-8 (print), ISBN 978-954-23-2068-5 (online), Академично издателство „Ценов“, Свищов, 2021, стр. 446-452). В него са представени петте ключови стъпки, предприети от мениджмънта на лечебното заведение във връзка усложнената ситуация в резултат от обявената пандемия от COVID-19.

Вторият параграф е със заглавие „Стъпки за изпълнение на Програма за овладяване на рисковете и възможностите на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен по време на пандемията от COVID-19“ и е в обем 12 страници (включващи два подпараграфа). Същият е разработен изцяло в изпълнение на осмата поставена конкретна изследователска задача.

Първият подпараграф е озаглавен „Документация по оценяване на риска и възможностите“ и представя в детайли двата ключови документа от номенклатурата на документацията, касаеща управлението на риска в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“, а именно:

- ДК 06_01_01 Оценка на риска;
- ДК 06_01_02 Програма за овладяване на рисковете и възможностите.

Вторият подпараграф е формулиран по следният начин: „Насоки за бъдещо развитие на „Програмата за овладяване на рисковете и възможностите“ на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“ и включва приоритетни насоки за бъдещо развитие на програмата, която цели да осигури непрекъснатост на дейността и предотвратяване неплатежоспособността и фалита на организацията, обезпечаване на очакванията на акционерите-собственици на дружеството и на всички останали заинтересовани страни в обществото.

Третият параграф е със заглавие „Анкетно проучване относно отражението на COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“ и композиционно е изграден от три подпараграфа, в общ обем 46 страници, в изпълнение на деветата поставена конкретна изследователска задача.

Първият подпараграф носи заглавието „Обща информация и параметри на проведеното анкетното проучване“. В съдържателната част на същия е представено „Анкетно проучване относно отражението на COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“ за установяване на информираността на персонала на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, относно: наличието, добрата информираност, познаването на алгоритъма на действие и съществуването на обратна връзка по повод на приетата и прилагана от мениджмънта на болницата „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ като цяло и в частност по повод на пандемията от COVID-19. Дефинирани са обект, предмет, цел и основна теза на анкетата и обстойно е представена нейната структура, включваща шест секции.

Вторият подпараграф е озаглавен „Анализ на отговорите на анкетното проучване“ и посредством анализ на отговорите на респондентите, емпирично доказва тезата, че риск мениджмънтът на

болничните лечебни заведения е ключов за гарантиране на непрекъснатостта и високото качество на здравните услуги, както и за безопасността на пациентите и персонала.

Третият подпараграф е със заглавие „Обобщени изводи от проведената анкета“ и в него са представени следните генерални обобщения:

- Установена е значителна до силна зависимост между личното участие в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19 и високата оценка на адекватността на реакциите на мениджърския екип на болницата в началото на обявената пандемия от COVID-19, по отношение на безопасността на пациентите и персонала – стойността на χ^2 за изследваната връзка е 239,284 и е статистически значима, а коефициентите на Крамер е ($V = 0,5733$), на Чупров ($K = 0,5733$) и на Пирсън ($C = 0,7537$).

- Доказана е значителна до силна корелационна зависимост между личното участие в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19 и степента на информираност за целите на програмата за управление на рисковете на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен – стойността на χ^2 за изследваната връзка е 218,295 и е статистически значима, а коефициентите на Крамер е ($V = 0,5476$), на Чупров ($K = 0,5476$) и на Пирсън ($C = 0,7385$). Действащата „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ по време на пандемията от COVID-19, в комбинация с положените усилия за добра информираност на персонала относно безопасността му и тази на пациентите, са се превърнали практически в сериозно преимущество за МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, носейки й ценно предимство пред нейните конкуренти.

- Зависимостта между участието в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19 и степента на удовлетвореност от проведеното обучение за запознаването със спецификите на плана за управление на риска

в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, според коефициентите на Крамер е ($V = 0,4447$) и на Чупров ($K = 0,4447$) е умерена, според коефициента на Пирсън ($C = 0,6646$) е значителна, а величината на ($\chi^2 = 173,968$) е статистически значима. Това свидетелства и за високата оценка, която персоналът на лечебното заведение дава на мениджърския екип и най-вече за положените усилия и отличната организация по разясняване на рисковете, механизмите и мероприятията на „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“.

- Зависимостта между степента на участие в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19 и степента на удовлетвореността от отделеното внимание и последващо прилагане на предложенията на персонала за подобряване безопасността на пациентите е значителна според коефициентите на Крамер е ($V = 0,5844$) и на Чупров ($K = 0,5844$) и силна според коефициента на Пирсън ($C = 0,7599$), а величината на ($\chi^2 = 248,631$) е статистически значима. От това следва, че в болницата е изградена работеща система за обратна връзка и задълбочено проучване на направените предложения от персонала за промени с цел подобряване на безопасността на пациентите и на персонала, като това доказва висока степен на “чуваемост”, както от преките ръководители, така и от мениджърите на най-високо управленско ниво.

- Колкото по пряка е степента на лично участие в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19, толкова по-висока е оценката за плана за управление на риска от инфектиране с COVID-19 и предприетите в тази връзка действия от страна на мениджърския екип на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен – коефициентите на Крамер е ($V = 0,5447$) и на Чупров ($K = 0,5447$) показват наличие на значителна корелационна зависимост, а според коефициента на Пирсън ($C = 0,7367$) зависимостта е силна. Проверката на хипотезата за съществуването на

изследваната зависимост установи, че тя е статистически значима ($\chi^2 = 213,63$).

- Доказана е статистически значима зависимост ($\chi^2 = 211,3978$) между степента на лично участие в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19 и определянето на най-сериозните предизвикателства и трудности в работния процес по време на пандемията от COVID-19, която според коефициентите на Крамер е ($V = 0,4912$) и на Чупров ($K = 0,4912$) зависимостта е умерена, а според коефициента на Пирсън ($C = 0,6962$) зависимостта е значителна. Наличието на тази зависимост определя и превеса на отговорите, определящи като най-сериозни предизвикателства и трудности, с които са се сблъскали респондентите по време на работния процес, а именно извеждането на преден план на въпросите от здравен характер, следвани от тези с етичен характер и в много по-ниска степен се посочват въпроси от организационен, финансов и друг характер. Всичко това доказва, че по отношение на организирането на процесите в болницата на всяко едно ниво, по време на пандемията от COVID-19, е на много високо ниво и мениджърския екип стриктно е следвал разписаното в действащата „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“.

- Зависимостта между участието в диагностичнолечебния процес на болен от COVID-19 и поставената оценка на степента на безопасност на пациентите в съответното болнично звено е статистически значима ($\chi^2 = 75,1611$) и се определя като умерена според коефициентите на Крамер е ($V = 0,4544$) и на Чупров ($K = 0,3821$) и като значителна според коефициента на Пирсън ($C = 0,5406$)¹. Това още веднъж потвърждава извода, че мениджмънтът на болницата е създал и поддържа необходимите условия за безопасността на персонала и пациентите в болницата,

¹ Коефициентите на Крамер и Чупров са с различни стойности при различен брой определения по фактора и резултата и в този случай изчислените корелационни коефициенти никога не достигат до 1.

респективно са създадени и са налични – максимално добри условия за безопасност и на участващите в диагностичнолечебния процес.

В обобщение на изложението в Глава трета, могат да бъдат направени следните **изводи**:

✓ *Многопрофилна болница за активно лечение „Сърце и Мозък“ ЕАД - Плевен, стартира своята дейност на 27 февруари 2017 г., след инвестирани 35 млн. лв. за нейното изграждане и оборудването като високотехнологично лечебно заведение на територията на гр. Плевен, наричан още (при това не без основание) – здравният хъб на Северна България. Болницата е част от Българския кардиологичен институт от фирмената група на „Търговска лига - национален аптечен център“, която се явява основен дистрибутор на фармацевтичния производител в холдинга „Чайкафарма висококачествени лекарства“. МБАЛ „Сърце и Мозък“ ЕАД – Плевен е модерно оборудвана и специализирана в иновативни здравни технологии за лечение на редица заболявания.*

✓ *Още с обявяването на пандемията от COVID-19 у нас, мениджърският екип на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, пристъпи към актуализиране на своята Програма за овладяване на рисковете и възможностите, като за тази цел се обърна към специализирана фирма – консултантска организация „БСЖ Юнивърс“. Обект на Програма за овладяване на рисковете и възможностите е определяне на реда и методите за качествен анализ на риска, идентифициране и оценка на риска, както и реда за изпълнение на дейностите по планиране намаляването на въздействията на рисковите фактори до приемливо ниво. От ключово значение за ефективното и ефикасно прилагане на Програма за овладяване на рисковете и възможностите е етапът на избор на определяне на метод за качествен анализ на риска. Важността на този избор е продиктуван от необходимостта, избраният метод за качествен анализ на риска да притежава набор от следните характеристики:*

- *да е възможно най-подходящия за конкретната ситуация и организация – в конкретния случай МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен;*
- *резултатите от проведената оценка да спомагат за разширяване на разбирането за риска/овете в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен и да дават насоки за въздействие спрямо него/тях;*
- *избраният метод следва да е проследим, повторим и проверим.*
- ✓ *За целите на настоящият дисертационен труд и по-конкретно за установяване на информираността на персонала на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, относно: наличието, добрата информираност, познаването на алгоритъма на действие и съществуването на обратна връзка по повод на приетата и прилагана от мениджмънта на болницата „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ като цяло и в частност по повод на пандемията от COVID-19 е проведено „Анкетно проучане относно отражението на COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“.*

Обект на анкетата – персонала на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен.

Предмет на анкетата – осведомеността на персонала по отношение на действащата „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ и даване на субективна оценка относно адекватността и състоятелността на предприетите от болничния мениджмънт набор от управленски решения и действия за минимизиране на влиянието и последствията от разразилата се пандемия от COVID-19.

Цел на анкетата – да се получат достоверни и обективни данни относно: 1) отношенията между отделните членове на персонала на работното място, от гледна точка на екипната (колективна работа); 2) проявеното ниво на професионална отговорност на наставника по отношение на безопасността на пациентите и създадения в тази връзка от ръководството микроклимат, координация и сътрудничество между болничните звена; 3) честотата на докладваните нежелани събития или

грешки на персонала и надеждността на вътрешните правила; 4) детайлното познаване на „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“, алгоритъма на действие на персонала при настъпване на риск от различно естество, както и действията по осигуряване на здравето и безопасността на отделните работни места; 5) бързината и адекватността на болничното ръководство при предприемане и въвеждане на мерки във връзка с пандемията от COVID-19 и проведените обучения за прилагане на стандартни процедури при откриването на симптоми от инфектиране с COVID-19, достатъчността и достъпа до лични предпазни средства, фиксираните трудности във връзка със заболяването; б) натрупаният трудов стаж в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, в болничното звено и в здравната система като цяло, продължителността на работната седмица, конкретно заеманата работна позиция и в тази връзка – наличието или отсъствието на директен контакт с пациенти.

Основна теза на анкетата – потвърждаване на идеята, че ключов за гарантиране на непрекъснатостта и високото качество на здравните услуги, както и за безопасността на пациентите и медицинските специалисти се явява проактивният начин за дефиниране и управление на рисковете в болничните лечебни заведения, а именно – риск мениджмънта. Последният се явява едновременно функция и инструмент за подобряване на резултатите от дейността на болницата, но единствено при съблюдаване на спазването на две ключови условия: 1) това да не се прави фиктивно, а да се превърне във философия на организацията; и 2) целият персонал на лечебното заведение – от шофьора на линейка до изпълнителният директор, да са активни участници в този процес, което е гарант за успеха на плана за управление на риска. В конкретния случай апробиране на идеята, че усилията положени от мениджърски екип на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, дават реален резултат, който им

помага за превръщането им в лидер на пазара не само в регионален, но и в национален мащаб.

✓ *Представените резултати от анализа на разпределението на отговорите на респондентите дават основание да се твърди, че приетата в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ не е просто документ, а тя е реално функционираща програма. Следва да се добави, при това не без основание, че персоналът е добре запознат с нея и алгоритъмът ѝ на действие, а управленските решения, имащи отношения към нея, се взимат на базата на заложените в същата: критерии, стандарти, сценарии и мерки за действие.*

✓ *Налице са идентифицирани реални положителни ефекти от прилагането ѝ, намиращи израз не само в крайните медицински и финансови резултати на болницата, но и в създаването на благоприятна и сигурна среда за персонала и пациентите, висок професионализъм на всички нива на управление и на предоставяне на медицински услуги в здравното заведение. Анкетното проучване потвърди хипотезите относно адекватността, състоятелността и всеобхватността на Програмата, тъй като според отговорите на респондентите те намират пряк израз в множеството управленски решения и мерки, предприети от мениджмънта на болницата по време на пандемията от COVID-19.*

В потвърждение на посоченото дотук са и резултатите от анализа на формираните двумерни емпирични разпределения, получени на базата на отговорите на двойки въпроси, като по този начин се формират кръстосани групировки, които позволяват да се тества наличието на зависимост и да се измери нейната сила. Наличието на зависимост е тествано посредством хи-квадрат метода за анализ на двумерни разпределения, а силата на зависимостта е установена посредством корелационните коефициенти на взаимна свързаност на Крамер, Чупров и

Пирсън. Извършените проверки на хипотези доказват наличието на статистически значими зависимости между изследваните характеристики. На основата на извършения анализ се установи, че ключово относно надеждността на оценката на действащата „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ по време на пандемията от COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен“ е личното участие в диагностично-лечебния процес на болен от COVID-19 (установено посредством въпрос 9 от раздел Д на въпросника).

Заключение

Пандемия от COVID-19 оказва безпрецедентен натиск върху националните здравни системи на държавите по света, в това число и в България. Генерираните в тази връзка организационно-управленските предизвикателства пред родните лечебните заведения за болнична медицинска помощ, доказаха че стойностните стратегии за управление на риска, разработени и прилагани от тях, са от първостепенно значение за жизнеспособността им. С помощта на установяването на постоянен и систематичен подход за минимизиране на рисковете, присъщо свързани с областта на здравеопазването, все повече и повече здравни организации успешно могат да защитят качеството на здравните услуги, безопасността на пациентите и персонала си, както и финансовата устойчивост, докато се ориентират в динамичната среда от случващи се промените. При така очертаната предметна област, в рамките на настоящото научно изследване, по наше скромно мнение е постигнато изпълнение на поставените цел и задачи, а именно:

– изведени са ключовите характеристики, подчертано е място и е акцентирано върху значението на болницата в съвременните здравни системи;

– представена е в теоретичен план, концепцията за риск мениджмънт на лечебно заведение в контекста на новите проекции на общественото здраве;

– обоснована е необходимостта от приложението на „Риск мениджмънта“ в условията на пандемия от COVID-19, в контекста на възможността да бъде отчетена добавената стойност от изпълнението на програмата за управление на риска във всяка здравна организация, което ѝ гарантира подобаващ отговор при появата на внезапен риск, било то и с пандемични мащаби;

– дискутирано е състоянието на болничната медицинска помощ у нас в периода 2018 г. – 2022 г., който времеви диапазон позволява съпоставката на статистически достъпните данни от предкризисните и кризисните години;

– очертаване на основните предизвикателства пред болничната медицинска помощ в България по време на пандемия от COVID-19 в чисто медицински, организационно-управленски и финансов план;

– анализирани са резултатите от дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен в условията на пандемия от COVID-19, които ѝ отреждат лидерска позиция сред частните лечебни заведения в област Плевен;

– описани са ключовите насоки на политиката за управление на риска от COVID-19 в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен и предприетите стъпки в посока: затваряне на 4 корпуса на болницата и трансформиране на 110 легла за лечение на пациенти в неусложнено и в крайно тежко състояние; изграждане и оборудване на най-модерната и успешна COVID-19 реанимация в България, при това и най-голямата в Северна България; откриването на специализиран имунизационен кабинет, което съвпадна със старта на имунизационна кампания срещу COVID-19; установяване на коректни отношения и създаване на атмосфера на пълно доверие с

НЗОК/РЗОК – Плевен по отношение отчитането на извършената от лечебното заведение, дейност по време на пандемията; отдаване на дължимото внимание на пост-COVID синдрома или т. нар. „дълга опашка“ на COVID-19 – са многообразни персистиращи състояния и увреждания при пациенти, преболедували коронавирусната инфекции (увреждания в малките съдове на мозъка, сърцето и цялото тяло), които са тясната специалност на МБАЛ „Сърце и Мозък“ ЕАД – Плевен;

– посочени са стъпките за изпълнение на Програмата за овладяване на рисковете и възможностите на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен по време на пандемията от COVID-19 в това число: анализиране и идентифициране на възможните точки на риск за качеството на предлаганите услуги; определяне на елементите за оценка на риска; изчисляване на риска; оценка и овладяване на риска; описание на мерките, които се вземат; преразглеждане на оценката на риска; действия за овладяване на рисковете и възможностите;

– проведено е анкетно проучване относно отражението на COVID-19 върху дейността на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен. Анализът на разпределението на отговорите на респондентите на анкетата дава основание да се твърди, че приетата в МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен „Програма за овладяване на рисковете и възможностите“ не е просто документ, а реално функционираща програма, с която персонала е добре запознат, и която спомага на мениджмънта на болницата да взема правилни управленските решения.

Заявените изследователски резултати затвърждават дефинираната теза на дисертационното изследване, а именно, че пандемията от COVID-19 провокира мениджмънта на лечебните заведения за болнична медицинска помощ у нас, в посока – преосмисляне на стратегиите на лечебните заведения и по-конкретно на програмите за управление на риска, залегнали в основата на риск мениджмънта им.

Пандемията от COVID-19 и нейното неконтролируемо разпространение, а от тук и екстремното влошаване на здравната ситуация, не позволиха прилагането на проактивни действия от страна на висшия мениджмънт на националните здравни системи, чиито отговор беше с характер по-скоро на рефлексия, а не на подобаващ за подобни специфични ситуации – системен отговор. Този факт, логично се превърна в причина, пандемията от COVID-19 от една страна да провокира разкриването на съществуващите слабости и дефекти в редица области на българската здравна система, а от друга – да активира мениджмънта на болничните заведения към прилагане на риск мениджмънта и по-конкретно на програмата за управление на рисковете. Изпълнението на тази програма е гарант, че всяка здравна организация (в конкретния случай МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен), изложена на безпрецедентен натиск от риск с подобни пандемични мащаби, ще защити проактивно и систематично безопасността, живота и здравето на пациентите и персонала, както и активите на организацията, пазарния дял, акредитацията, нивата на възстановяване на разходите, стойността на марката и репутацията в обществото.

IV. НАСОКИ ЗА БЪДЕЩИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Независимо от желанието да се обхване целия диапазон от въпроси, свързани с изследваната тема, редица аспекти, остават само маркирани или частично засегнати, без да е изчерпана тяхната пълнота и всеобхватност. Последното предполага те да се превърнат в потенциал за бъдещи научни изследвания на автора в следните насоки:

Първо. Провеждане на анкетно проучване с респонденти – мениджърските екипи на лечебните заведения за болнична медицинска помощ, на национално равнище, с цел установяване на влиянието на пандемията от COVID-19 и рефлексията, проявена в следствие изпълнението на ПУР в техните лечебни заведения.

Второ. Научно изследване на съществуващата връзка между принципните постановки на риск мениджмънта, рисковата експозиция на лечебните заведения у нас и перспективите за стратегическото им развитие в бъдеще.

Трето. Развитие и усъвършенстване на методиката за оценка и управление на риска в здравните организации, предвид непрекъснатата поява на все по-нови и непознати по естеството си рискове.

Четвърто. Апробиране на резултатите от направените в настоящата разработка предложения за актуализиране на Плана за управление на риска и установяване на достигната степен на ефективност, относно устойчивостта и дългосрочния успех, в следствие от тяхното внедряване.

V. СПРАВКА ЗА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Първо. Обобщенията и систематизациите относно съдържателните характеристики на съвременният мениджмънт на лечебното заведение и по-конкретно на риск мениджмънта, и от там детайлизираното представяне на алгоритъма и спецификите на изготвянето на план за управление на риска в здравната организация/предприятие.

Второ. Изследването на организационно-управленските предизвикателства пред лечебните заведения в Р България в условия на пандемия от COVID-19 и установени зависимости в тази връзка.

Трето. Оценка на развитието и състоянието на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД – Плевен, в контекста на пандемията от COVID-19 и като пряк резултат от възприетото организационно поведение и болнична политика по управление на рисковете от страна на мениджърският й екип.

Четвърто. С цел установяване на ефективно прилагане на Програма за овладяване на рисковете и възможностите, е апробиран инструмент за анкетно проучване, насочен към персонала на най-голямото частно лечебно заведение на територията на област Плевен, с извеждане на представителни данни от респондентите с вербално-графични модели.

Пето. На основата на анализа на резултатите от прилагането на „Програмата за овладяване на рисковете и възможностите“ на МБАЛ „Сърце и мозък“ ЕАД - Плевен са изведени конкретни насоки за бъдещо актуализиране на същата с цел осигуряване на непрекъснатост на дейността, предотвратяване неплатежоспособността и фалита на организацията, обезпечаване очакванията на акционерите-собственици на дружеството, и на всички останали заинтересовани страни в обществото.

VI. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ДОКТОРАНТА

I. Статии:

1. Митева, Л. (2019). Критичен анализ на проблемите в болничния сектор. Годишен алманах на научни изследвания на докторанти. Годишен алманах на научни изследвания на докторанти (Брой XII - 2019 г., Книга 15), с. 325-340, URL: <https://almanahnid.uni-svishtov.bg/title.asp?title=1525>

II. Доклади:

1. Митева, Л. (2021). Предизвикателства пред мениджмънта на лечебните заведения в условия на пандемия от COVID-19 (по примера на Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Сърце и мозък” – Плевен). Сборник с доклади от Международна научно-практическа конференция „Устойчиво развитие и социалноикономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“ (8-9 ноември 2021 г.), том I, ISBN 978-954-23-2067-8 (print), ISBN 978-954-23-2068-5 (online), Академично издателство „Ценов“, Свищов, 2021, стр. 446-452

2. Митева, Л. (2022). Дигиталната трансформация в медицинската помощ предоставяна от Български кардиологичен институт. Сборник с доклади от Международна научнопрактическа конференция „Кръговата икономика в контекста на релацията Индустрия 4.0 – Общество 5.0“ (21-22 октомври 2022 г.), ISBN (print) 978-954-23-2249-8, ISBN (online) 978-954-23-2250-4, Академично издателство „Ценов“, Свищов, 2022, стр. 237-245, URL: <http://hdl.handle.net/10610/4687>

VII. СПРАВКА ЗА СЪОТВЕТСТВИЕ С НАЦИОНАЛНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ПО ПРАВИЛНИКА ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА АКАДЕМИЧНИЯ СЪСТАВ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Национално изискване в брой точки: **30,00**

Брой **статии**, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове: 1 бр.

Брой точки за автора: 10 точки

Брой **доклади**, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове: 2 бр.

Брой точки за автора: 20

Общ сбор точки: 30,00 = 30,00

VIII. ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ОРИГИНАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Във връзка с провеждането на процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по научната специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело), декларирам:

1. Резултатите и приносите в дисертационния труд на тема: „Организационно-управленски предизвикателства пред лечебните заведения в условия на пандемия от COVID-19 (по примера на МБАЛ „Сърце и мозък” ЕАД – Плевен)“ са оригинални и не са заимствани от изследвания и публикации, в които авторът няма участия.

2. Представената от автора информация във вид на копия на документи и публикации, лично съставени справки и други съответства на обективната истина.

3. Резултатите, които са получени, описани и/или публикувани от други автори, са надлежно и подробно цитирани в библиографията.

29.05.2023 г.

гр. Свищов

Декларатор:.....

/докт. Люба Митева/